

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Katedra Politologie

**Geopolitická evaluace vývoje Latinské Ameriky
prostřednictvím místní geopolitické produkce
španělsky mluvících zemí, chybějící hlas v globální
aréně na počátku 21. století**

Autor: Veronika Jandová

Vedoucí: PhDr. Michael Romancov, Ph.D.

Typ práce: Diplomová práce

Praha 2014

TEZE DOPLOMOVÉ PRÁCE

Institut politologických studií, Katedra politologie

Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy

Geopolitické úvahy o Latinské Americe nemůžu začít zkoumat, bez konstatování, že latinskoamerický region se postupně posouvá směrem k novému scénáři; s integračním cílem a geopolitickým potenciálem v globálním pořádku. Geopolitika současné Latinské Ameriky vstupuje do své nové éry, kdy se snaží překonat dědictví zastaralých militaristických teorií. Geopolitický výzkum v tomto regionu lze chápat jako koncepční nástroj pro strategické rozhodování, které vyžaduje značnou multidisciplinární předvídatelnost. Do budoucna je pravděpodobné, že zároveň s novou geopolitickou perspektivou regionu se budou řešit společně i otázky a zájmy environmentálního a energetického typu.

Latinská Amerika se v současné době pohybuje směrem k nové "strategické a geopolitické smlouvě" se zbytkem světa, neboť po rozpadu bipolárního systému je patrná nová éra geopolitického řádu, čili zrodu nového mocenského uspořádání světa. V kontextu Jižní Ameriky se Brazílie jeví jako zcela hegemonní hráč, jelikož se však ve své diplomové práci budu věnovat pouze španělsky mluvícím zemím, zaměřím se na ostatní sub-regionální mocnosti, jako jsou například; Argentina, Mexiko, Peru a Chile. Tyto státy mají více či méně šanci usadit se v novém světovém řádu za předpokladu aplikace vhodných strategií a využití vzájemné závislosti.

V dynamické hře vzájemných sil a závislostí je možné v Latinské Americe spatřovat několik různých geopolitických os, vládních modelů a odlišných ideologických pozadí. Protínající se regionální trendy a osy probíhají zároveň s novým trendem redistribuce světových mocností, kde zejména tradiční hráči jako USA a Evropa musí nově čelit nově se etablujícím hráčům, kteří mají potenciál ve střednědobém časovém horizontu pozměnit světové uspořádání. V globálním kontextu můžeme tvrdit, že jižní cíp Jižní Ameriky (Chile, Argentina, Falklandy/Malvíny) disponují ve třech osách systému určitou výhodou: přístup k moři; přístup a kontrola Antarktidy; přístup a kontrola energetických zdrojů.

Trendy projevující se v posledních desetiletí zaznamenávají spíše ústup od teritoriálních konfliktů a více posun k tvorbě nových integračních schémat a multilaterálních modelů, v nichž se vytváří zároveň i nové geopolitické vize. Aktuální pozvolné šíření geopolitiky napříč regionem, má zároveň i vnitřní vztah s novými výzvami, jako je industrializace a integrace. Atomizace kontinentu koncem devatenáctého století a následný jeho vývoj během dvacátého století vynesl Latinskou Ameriku do své nové éry. Díky industrializaci a integraci tak region dostává i nový pohon ke vzniku a rozšíření vlastních geopolitických vizí, neboť vznik lokálních geopolitických konceptů znamená návrat k poznání svých interních procesů.

Zpočátku Latinská Amerika byla omezena spíše na “dovoz“ zahraničních geopolitických vizí z dob studené války. Od 70. let dvacátého století začala geopolitika znovu pronikat do veřejného i akademického prostoru a začala výrazně ubírat na svých kritických intencích. Stále probíhá důkladná revize akademických pojmů, teoretických konceptů a hledání pozic geopolitiky v rámci společenských věd. Pokud ovšem společnost nebude současně s tímto vývojem plně demokratizována, aplikace nových mezistátních geopolitických konceptů nebude možné plně do praxe aplikovat. V této perspektivě se bude pohybovat i má práce, která aspiruje na zachycení aktuálních vývojových tendencích, včetně společenských problémů a probíhajících zájmů v Latinské Americe.

Nové výzvy a problémy, kterým bude muset Latinská Amerika čelit, jsou geo-ekonomického charakteru. Ekonomické a politické charakteristiky a problémy tak postupně formulují i geopolitické strategie a vize tohoto kontinentu. Ve své práci se detailněji zaměřím na všechny faktory a fenomény, které během 20. století až do dnešních dní formulují počátky geopolitiky na tomto kontinentu. Mezi aktuální plošné problémy, se kterými si počíná více či méně každá země, a které v práci více rozeberu, zejména patří;

- přístup a využití zdrojů energie a vody, v závislosti na potřebách každého státu
- využití přírodních zdrojů dle strategických kritérií, s cílem zabezpečit budoucí generace
- přiblížit se k demokratickým modelům vlády a zajistit patřičný socio-ekonomický rozvoj
- posun od ekonomiky založené pouze na využití přírodních zdrojů k ekonomice založené na službách, vědě, technice a modernitě

V první části teoretického úseku práce se budu zabývat teoretickými koncepty, které mi pomohou potvrdit či vyvrátit tvrzení, zda převážně anglosaské a evropocentrické teorie je možné považovat za základy pro současné geopolitické uvažování v Latinské Americe. Hlavním cílem diplomové práce je, prostřednictvím této analýzy zjistit, do jaké míry se geopolitické myšlení v posledních desetiletí s těmito teoriemi shodovalo, inspirovalo, nebo naopak zcela odvracelo. Ve své práci bych ráda našla odpověď, zda tyto teorie lze považovat za návod v politické praxi či nikoli. Předmětem výzkumu proto bude s největším důrazem místní geopolitická produkce.

V prvních kapitolách se budu zabývat vybranými geopolitickými teoriemi, neboť považuji za nezbytné osvětlit základní teoretické termíny, se kterými budu napříč prací zacházet. Vybrané koncepty prověřím svou relevantností vůči Latinské Americe a popíšu jejich historický vývoj, v rámci vědní disciplíny.

V praktické části padne má pozornost na vymezení Latinské Ameriky a jeho historickou a geografickou charakteristiku. Vzhledem k rozsáhlosti práce se tato kapitola přidrží převážně informativní úrovně.

V následujících kapitolách budu dále zmiňovat otázky imperialismu, jeho revize, teoretické aktualizace a zmíním strategický význam Latinské Ameriky zejména pro Spojené státy, ale i zbytek světa.

Předběžná literatura

O studovaném tématu doposud nevyšla žádná souhrnná literatura v českém jazyce. Nejvíce zdrojů a informací je k nalezení hlavně v zahraniční literatuře, převážně ve španělském jazyce.

- JIŘÍ TOMEŠ, *Geopolitika – Nástroj a proces politické organizace prostoru*
- P. CHALUPU, *Latinská Amerika a její proměna*
- B. HNÍZDO, *Mezinárodní perspektivy politických regionů*
- COHEN, SAUL B., *Geopolitics of the World System*
- JULIO POZZO MEDINA, *Geopolítica y geoestrategia*
- ATILIO BARON, *América Latina en la geopolítica del imperialismo*
- JOSÉ LUIS CADENA MONTENEGRO, *La geopolítica en sudamérica: conflictos potenciales y efectos globales*
- GUSTAVO ROSALES ARIZA, *Geopolítica y geoestrategia liderazgo y poder*
- ALBERTO BOLÍVAR OCAMPO, *La importancia de la geopolítica y geoestrategia en los planes de desarrollo*

Časopisy a internetové zdroje

- Geopolítica XXI
- Geopolítica Latinoamericana
- América Latina: Transformaciones geopolíticas y democracia
- <http://hispanoamericaunida.com/>

Osnova

1. Teoretický úvod, předložení hypotéz
2. Uvedení teorií, jejich argumentace
3. Aplikace teoretických konceptů na případovou studii Latinské Ameriky
4. Závěr